

06.053:62(09)

**ОБГОВОРЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ
ІСТОРІЇ НАУКИ І ТЕХНІКИ**

Пістоленко І.О., канд. істор. наук
(Полтавський музей авіації та космонавтики)

В октябре 2007 года в Полтаве состоялась 6-я Всеукраинская научная конференция «Актуальные вопросы истории науки и техники». В ней приняло участие 70 исследователей из разных регионов Украины, которые в своих докладах рассматривали проблемы истории, современного состояния и перспектив развития науки и техники в Украине.

6-th Ukrainian scientific conference took place in October, 2007 in Poltava. Pressing questions of history of a science and technology, in it has taken part 70 scientists from different regions of Ukraine, which in the reports considered about problems of histories, modern condition and prospects of development of a science and technology in Ukraine.

11-12 жовтня 2007 р. в Полтаві відбулася 6-а Всеукраїнська наукова конференція „Актуальні питання науки і техніки”.

В її організації взяли участь Полтавська державна аграрна академія, Центр пам'ятокознавства НАНУ і УТОПК, Академія інженерних наук України та Асоціація працівників музеїв технічного профілю.

Організатори конференції своє головне завдання вбачали в аналізі різноманітних аспектів становлення, розвитку, сучасного стану, перспектив науки і техніки та проблем дослідження їх історії в Україні. Це була перша в Полтаві, в Державній аграрній академії конференція, присвячена проблемам історії науки і техніки, яка дозволила обговорити стан справ у даній галузі, обмінятися результатами поточної роботи та намітити найбільш актуальні теми для подальших досліджень.

Зареєструвалися більше 70 учасників конференції. В їх числі представни-

ків Полтави, Києва, Волині, Дніпропетровська, Житомира, Львова, Одеси, Переяслава-Хмельницького, Сімферополя, Харкова, Донеччини.

Програма конференції включала пленарне (11 жовтня 2007 р.) та 4 секційних засідання (12 жовтня 2007 р.). Було вирішено провести об'єднані засідання секцій „Видатні науковці та інженери” і „Розвиток науки і освіти”, а також секцій „Розвиток науково-технічної думки” і „Розвиток медико-біоло-гічних та аграрних наук”.

Пленарне засідання відкрив співголова Оргкомітету, президент Асоціації працівників музеїв технічного профілю, доктор технічних наук, професор Гріффін Л.О.

Він надав слово ректору Полтавської державної аграрної академії, доктору сільськогосподарських наук, професору Писаренку В.М., який звернувся з вітальним словом до присутніх. Професор відзначив, що в академії, як прави-

ло, проводяться конференції фахового напрямку, а наукова конференція з проблем історії науки і техніки – вперше, та висловив сподівання, що нею буде започатковано традицію проведення таких конференцій.

Розповів присутнім про Полтаву як духовну колыску України, про Державну аграрну академію, в якій зараз навчається 8000 студентів, а викладацький склад намагається робити все, щоб ці студенти знали історію України, міста, науки і техніки.

Завершив проф. Писаренко свій виступ побажанням плідної роботи учасникам конференції: вдалих доповідей, цікавих дискусій, – та успіхів у подальших наукових дослідженнях.

Далі слово взяв провідний науковий співробітник Інституту фізики НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор Шендеровський В.А. Його доповідь „Внесок українських вчених в розвиток оптичної науки в першій половині ХХ ст.” була присвячена творчим доробкам фізика М. Пильчикова, який розробив фокус-трубку, прилади для дослідження магнетизму; Н. Теслі, котрий відкрив Х - промені незалежно від Рентгена; причетного до справи винаходу телевізійного бачення Бориса Грабовського та інших українських учених.

Прослухавши доповідь, присутні обговорили питання захисту інтелектуальної власності авторів відкриттів в Україні.

Наступну доповідь на тему „Класик вітчизняної механіки Іван Михайлович Бабаков”, підготовлену спільно з Ларіним О.А. та Морачковським О.К., оголосив завідувач кафедри історії науки і техніки Національного технічного університету „ХПІ”, доктор історичних наук, професор Бесов Л.М.

Професор Бесов Л.М. нагадав при-

сутнім, що у ХІХ столітті людина не вважалася культурною, якщо вона не знала історії світової культури. Так само й тепер, якщо людина не знає закономірностей історії розвитку науки і техніки, вона не може вважатися освіченою. Ці закономірності діють для всіх без винятку дисциплін: сільськогосподарського напрямку та всіх інших. Тому впроваджувати цю наукову дисципліну вимагає час та об’єктивні причини розвитку.

Підкреслив, що в Національному технічному університеті „Харківський політехнічний інститут” проводяться серйозні дослідження з історії науки і техніки, зокрема у тих напрямках, які мають прикладне значення. Нагадав, що саме в Харкові була відкрита перша кафедра історії науки і техніки, яка потім, на жаль, припинила свою роботу. Зараз, вже 4-й рік, ця кафедра існує знову. Повідомив, що нині на кафедрі історії науки і техніки в НТУ „ХПІ” – 4 аспіранти, 5 пошукачів.

Запросив публікуватися у збірнику з історії науки і техніки НТУ „ХПІ” викладачів, науковців, студентів та брати участь у конференції з проблем науково-технічної історії, яка проводитиметься щорічно у квітні у Харкові (перша така конференція відбулася 11-12 квітня 2007 р. й була присвячена 110-річчю від дня народження В.В. Данилевського).

Доктор фізико-математичних наук, професор, провідний науковий співробітник Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки НАНУ Добровольський В.О. у доповіді „Міжнародна наукова конференція, присвячена 300-річчю від дня народження Леонарда Ейлера” докладно розповів про життя та творчу діяльність математика, проаналізував та навіть оцінку фахівців щодо впливу робіт Л. Ейлера на подальший розвиток математики, а також надав коментар щодо дослі-

джень та публікацій в історико-математичній літературі, підготовки та відзначення 250-річчя вченого.

Відповідаючи на запитання присутніх, доповідач підкреслив роль Л. Ейлера як одного з фундаторів теоретичної механіки.

Особливий акцент у доповіді „Біологічне і медичне приладобудування в Україні: маловідомі факти” професор Полтавської державної аграрної академії Смердов А.А. зробив на розробках у названій галузі відомих учених, які народилися, навчалися або працювали і робили відкриття на Полтавщині. Підкресливши, що в історії науки і техніки, зокрема, медичної, біологічної, багато питань, які трактуються з різних точок зору, подаються різні оцінки праць тих чи інших діячів, доповідач зосередив увагу, в основному, на технічних аспектах проблеми.

Продовжив тему внеску видатних учених України у розвиток науки доктор історичних наук, професор сімферопольського Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського Непомнящий А.А., присвятивши свій виступ „І.Ю. Крачковському і становленню орієнталістичних досліджень в 20-і роки ХХ ст.” Доповідь викликала низку цікавих запитань щодо етнографічних пам'яток, біографічних відомостей, оцінки творчої спадщини І.Ю. Крачковського, на які доповідач дав докладні, вичерпні відповіді.

Потім у доповіді, оголошеній інженером, аспіранткою кафедри історії науки і техніки НТУ „ХП” Цюняк О.В. зроблена спроба аналізу „харківського періоду науково-педагогічної діяльності М.М. Бекетова”.

У наступній доповіді, з якою виступив кандидат сільськогосподарських наук, професор, проректор з наукової роботи Полтавської державної аграрної академії Опара М.М., проаналізовані та

узагальнені результати досліджень, пошуків „Шляхів біологізації землеробства на прикладі Полтавської області”.

Присутні численними запитаннями та коментарями активно відзначили загальну актуальність питань, що були підняті у доповіді, підкреслили необхідність використання багатого місцевого досвіду в інших областях України.

Протягом пленарного засідання відбувалася також презентація книг та видань, присвячених проблемам, що розглядалися. Ці книги та інші видання були передані в Оргкомітет конференції.

Завершилося пленарне засідання конференції підсумковим словом, з яким виступив перший проректор Полтавської державної аграрної академії Нагаєвич В.М. Він подякував учасникам за змістовні доповіді, висловив жаль з приводу того, що історія науки і техніки не викладається в академії. Проте підкреслив, що серед викладацького складу є фахівці: Бердник В.В., Самородов В.М., Смердов А.А. та інші, які багато уваги приділяють проблемам дослідження названої дисципліни, даному питанню. Висловив сподівання, що конференція прискорить його вирішення.

Далі робота перемістилася в секції. На першому засіданні під керівництвом доктора фізико-математичних наук, професора Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка Руденко О.П. та доктора фізико-математичних наук, професора Шендеровського В.А. були оголошені доповіді, присвячені життю, творчій діяльності, внеску українських учених та інженерів у розвиток теорії космонавтики (Кочерга Н.К., Руденко О.П., Пістоленко І.О.), енергетики (Циганенко В.О., Халімон В.Ф.), електрозварювання (Сукманюк О.М.), біології (Самородов В.М., Червченко Т.М., Чувікіна Н.В. (у розбудову Національного бота-

нічного саду), Рубцова О.Л., Кліменко З.К. (у селекцію рослин), сільськогосподарської техніки (Вечурко С.І.), археології (Гирачук О.В.), в організацію та розвиток Товариств, науково-дослідних, освітніх закладів, організацій та формувань (Пашун Л.А., Сандул І.Л., Черниш І.М., Грицюта О.О.), а також доповіді, в яких розглядалися проблеми збереження пам'яток науки і техніки (Ієвлева В.П., Татаринів С.Й.), розвиток музейної справи (Ющенко О.І., Вялець А.В., Кириленко М.Т.).

Доповідь завідувачки народного музею Полтавської державної аграрної академії Заштовт Т.В. була присвячена історії общини сестер милосердя і висвітила малодосліджену сторінку історії не лише полтавського краю, але і всієї України. Зацікавленість учасників засідання викликав виступ київського дослідника Потаніна С.Є., який він присвятив діяльності „класика малоросійської фотографії” Й.Ц. Хмелевського. На завершення дискусії щодо рівня дослідження історії зародження і становлення фотосправи в Україні, яка зав'язалася після оголошення цієї доповіді, учасники секційного засідання відзначили ґрунтовність дослідження теми доповідачем і побажали йому подальших творчих успіхів.

На другому секційному засіданні, яке проходило під головуванням доктора фізико-математичних наук, професора Добровольського В.О. і кандидата технічних наук Константинова В.О., обговорювались проблеми розвитку сільськогосподарської галузі (Бондаренко О.М., Лупаренко Г.В., Чехлатий О.М.), космічної біології (Березовська Н.А.), енергетичної галузі (Рубан К.В.), зоогеографічних досліджень (Рогожа М.М.), різних аспектів транспортної галузі: залізничного транспорту, транспортної механіки, будівництва чорномор-

ських портів (Пекшеєв, Власенко А.В., Барикіна О.І.).

Тема становлення та розвитку медичної галузі України знайшла відображення у доповідях Назаренка В.І.

Проблемам авіаційного моторобудування присвятив свій виступ львівський історик науки і техніки Харук А.І. Продовжив тему розвитку авіаційної галузі та ознайомив присутніх зі сторінками історії становлення Товариства повітроплавання України та Криму науковець державного архіву м. Києва Карамаш С.Ю.

У центрі уваги доповіді дніпропетровського дослідника Сях А.В. була поставлена проблема вибухів рудничного газу як фактор становлення фізики горіння і вибухів.

Після завершення секційних засідань в рамках конференції професор Шендеровський В.А. запросив всіх учасників до перегляду документального фільму, який він створив разом з Леонідом Філатовим. Цей фільм автори присвятили життю та діяльності відомого українського вченого в галузі мікробіології і вірусології Данила Кириловича Заболотного.

Учасники конференції відвідали народний музей Полтавської державної аграрної академії, Полтавський музей авіації та космонавтики і краєзнавчий музей та ознайомилися з їх експозиціями.

Конференція виявила великий інтерес наукової громадськості до проблем вітчизняної історії науки і техніки, їх вивчення в усіх аспектах, позначила актуальний напрям наукових досліджень, сприяла об'єднанню спеціалістів різних галузей. Учасники конференції висловили сподівання на продовження таких зустрічей.

З пленарними та секційними доповідями можна буде ознайомитися у збірнику матеріалів конференції.